

Kent-Åke Andersson

Vietnams historia

Kent-Åke Andersson (KÅA) var en trotskistisk pionjär i Sverige. Han var en flitig skribent och översättare. Trots att han alltför tidigt gick bort (redan 1973), så hann han lämna många bestående bidrag till den svenska trotskistiska rörelsen. KÅA var kunnig i politiken, men också en mycket skicklig skribent, vilket ofta gör det till ett rent nöje att läsa hans texter. KÅA:s förmodligen mest kända arbete är ett specialnummer av tidskriften Fjärde Internationalen, *Lögnens Renässans*, som handlar om stalinismen och den stalinistiska kritiken mot trotskismen (under rubriken [Kent-Åke Andersson](#) på marxistarkivet finns större delen av *Lögnens renässans* samt många andra av hans texter).

Under 1972-73 skriv KÅA en artikelserie om Vietnams historia för tidskriften INDOKINA, som gavs ut av *Solidaritetskommittén för Indokina*, SKI (se faktarutan ur tidningen nedan).^{*} Artikelserien var tänkt att omfatta 4 delar, fast vi har bara lyckats få tag på de tre första.[†] Det är de tre första delarna som följer nedan.

Juli 2007
Martin Fahlgren

INDOKINA är SKI:s tidning

Principen för tidningens utformning – som också kommer att gälla för den kommande nationella tidningen – är den, att osignerat material står SKI som organisation för. Signerade artiklar tar upp och vinklar frågor på ett sådant sätt att de ej kan representera SKI:s uppfattning.

Tidningen kommer alltså att uttrycka en rad olika åsikter i flera frågor, och på en rad olika punkter, t. ex. beträffande inställningen till Kina och Sovjet, till utvecklingen i Indokina, etc. Denna uppläggning av tidningen tror vi också speglar organisationens karaktär. Samtidigt som den ger utrymme för ett brett enhetligt material tillåter den ”individuella” analyser.

Ur *Indokina* nr 2-72:

Vietnams historia Del 1

Vi inleder härmed en artikelserie på fyra avsnitt om Vietnamkrigets historia. Denna får betraktas som ett inlägg i en diskussion som vi för inom SKI och som vi anser som väldigt betydelsefull. SKI i dess helhet står därför inte för denna analys och detta gäller även alla andra analyser som publiceras i ”Indokina”. Detta speglar för övrigt helt SKI:s karaktär som enhetsorganisation (se även faktarutan, ovan).

Det var i mitten av 1800-talet, som Vietnam drogs in i imperialismens spindelväv. Landet utsattes då för oupphörliga provokationer, ex.vis 1840 då hamnstäderna angreps av franska fartyg. 1859 inledde fransmännen en regelrätt ockupation av fastlandet, vilken avslutades först 1883, när den vietnamesiska regeringen tvingades skriva på ett avtal som erkände fransk överhöghet över hela landet. Det tog alltså nära 25 år för de materiellt sett överlägsna franska

^{*} Se [SKI – Solidaritetskommittén för Indokina](#) om du vill veta mer om solidaritetsorganisationen SKI och vad den stod för. Där finns också fler utdrag ur SKI:s tidning INDOKINA.

[†] I själva verket vet vi inte ens om KÅA slutförde artikelserien. Om någon skulle ha tillgång till eller vet var vi kan hitta den fjärde artikeln, så skulle vi vara tacksamma för information om detta.

styrkorna att inta landet. Överallt mötte man ett massivt och intensivt motstånd från böndernas sida. Spontant utvecklades stridsformer som påminner om gerillakrigets: alla engagerades i striderna, varje by förvandlades till en befästning, och fransmännens försök att splittra styrkorna misslyckades länge. Så här beskrevs situationen av löjtnant Prudhomme, som var med de franska styrkorna i kriget:

”Annameserna höll samman i mer eller mindre omfattande grupper, och kontrollerade landsbygden såsom partisaner brukar göra, och koncentrerade alla styrkor till en given punkt...de kom och gick i tysthet bland sitt eget folk, dök plötsligt upp, avfyra sina vapen, försvann på samma sätt och återvände sedan för att irritera fienden, ständigt hålla honom sysselsatt, trötta ut honom, och tvinga honom att ge upp genom ett utnöttningskrig.”

En av hemligheterna bakom vietnamesernas förmåga att idag hålla ut mot intensiva amerikanska bombattacker ligger i denna långa tradition (som egentligen sträcker sig ännu längre tillbaka i tiden) av utnöttningskrig för att hålla fienden stängin. Även om fransmännen 1883 formellt kontrollerade landet, lyckades man aldrig kuva befolkningen, aldrig döda dess motståndsvilja. Det sker ständiga upprorsförsök mot imperialismen under Vietnams historia under 1900-talet.

Det innebar att det kostade fransmännen (och deras efterföljare) stora ansträngningar att hålla landet. Varför var man beredd till dessa kostnader? Vad var det som gjorde landet begärligt?

Vietnam är rikt på råvaror – det är sant. Här finns många produkter som var begärliga objekt för franska firmor och här fanns också möjligheter till lönsamma investeringar. Men råvaror finns också på annat håll, där det var mindre kostsamt att söka dem. Orsaken till att imperialismen så ivrigt sökt behålla sitt grepp över landet, är dess utomordentliga strategiska läge. Den som håller Vietnam, har ett uppmarschområde mot Kina – då som nu ett begärligt objekt för imperialismen. Den som håller Vietnam har också nyckeln till hela Sydostasien, utmärkta hamnar för att kunna nå Filippinerna och Indonesien. Den som håller Vietnam har också en lång gräns- och frontlinje till Laos och Kambodja med möjligheter att relativt lätt nå Thailand, Burma och slutligen Indien. Imperialismen är ett världssystem – för den var det viktigt att inte lämna en vit fläck på kartan. Och det allra minst om denna fläck var strategiskt viktig, och kunde sammanbinda de asiatiska kolonierna. Utvecklandet av nya stridskrafter och skapandet av en ny struktur inom imperialismen har inte minskat Vietnams strategiska betydelse – snarare tvärtom. För att befästa sitt välde genomförde fransmännen en serie sociala och kulturella åtgärder inom landet, vilka på ett djupgående sätt ändrade den sociala strukturen. Hela den urgamla sociala uppbyggnaden ändrades; det vietnamesiska hantverket krossades. Genom en serie tull- och skatteföreskrifter drevs bönderna ned i ett ekonomiskt elände, där de utelämnades åt godsägarna. De tvingades förpanta sin jord, vilken nu koncentrerades i några fås händer. De negativa sidorna i de gamla produktionsförhållandena tog nu överhanden och dessa blev rent parasitära. Men de viktigaste förändringarna var skapandet av nya klasser, som uppkom som en direkt följd av kolonialsystemet. Kring sig etablerade kolonialmakten en grupp inhemska tjänstemän och småhandlare som levde på imperialismen och hade gemensamma intressen med den – en s.k. kompradorborgarklass. (Denna borgarklass sammansmälte dessutom med godsägarna på landsbygden. Gruppen var liten men kapitalstark). Genom att vissa sektorer industrialiserades och kapitalistiska produktionsförhållanden infördes skapades ett vietnamesiskt proletariat – det var kvantitativt sett inte stort, men ur politisk och ideologisk synpunkt av enorm betydelse för den framtida befrielsekampen. Bönderna kunde inte skapa en egen ideologi eller ett eget parti, borgarklassen var alltför uppknuten till imperialismen för att kunna spela en ledande roll i befrielsekampen – kvar blev arbetarklassen, som fick en ledande roll och som tenderade att sammanknyta denna kamp för nationell självständighet med sin egen kamp för social frigörelse – med sin kamp för socialismen.

Befrielsekampen får organisatoriska uttryck

Det var efter första världskriget, som utvecklingen i Vietnam ledde till skapandet av inhemska partier som sade sig kämpa för nationell självständighet. Dit hörde bl a det borgerliga VNQDD som var uppbyggt på samma sätt som Chiang Kai-sheks Kuomintang i Kina, men som aldrig lyckades nå ens så långt i fråga om självständig kamp. Viktigare blev införandet av marxismen och socialismen i Vietnam, vilken spreds genom impulserna från den ryska revolutionen. 1930 sammanslogs flera olika marxistiska grupper till Vietnams Kommunistiska Parti. Under de närmaste åren stod partiet i ledningen för flera aktiva strejker i städerna och strider ute i byarna – de intressantaste striderna var här skapandet av provinssovjeter (eller 'Xo-Viet' som de döptes till på vietnamesiska); här kunde man vinna böndernas aktiva stöd genom jordreformer och införandet av ett nytt socialt system (kooperativ, skolor etc). Här gjorde man de första lärospånen av en central faktor i befrielsekampen – böndernas jordhunger och nödvändigheten att redan under kampen genomföra jordreformerna och inte vänta med dem tills efter befrielsen.

Under nästa period (1936-39) skulle man göra en annan erfarenhet av mera negativ art, som också den pekar framåt: att segrarna på slagfältet smulas sönder genom kompromisser med borgarklassen. 1935 genomförde Komintern sin Folkfrontslinje, som i kolonierna innebar att kampen mot imperialismen och för sociala reformer tonades ned och ersattes med 'demokratiska krav'. Så skedde också i Vietnam. Parollerna 'Ned med imperialismen' och 'Ned med feodalismen' slopades. Istället bildade man 'demokratiska fronter' som endast tog upp paroller mot den japanska fascismen, men inte alls berörde den franska imperialismen. Denna linje ledde till en splittring av kommunistpartiet: Oppositionen lämnade nu allt samarbete med partiet och fortsatte den anti-imperialistiska politiken. Denna rakryggade hållning ledde till avsevärda framgångar; vid val i Saigon i april 1939 erhöll de 80% av rösterna. När arresteringsvågen mot kommunister satte in i september 1939 utrotades de dock fullständigt.

Kampen under andra världskriget

Folkfrontslinjen hade knappast lett till några framgångar i befrielsekampen. Dess enda effekt var vissa lättnader i lagstiftningen som möjliggjorde en organisering av massorna – men dessa lättnader avskaffades redan 1938 och fick ingen direkt betydelse för framtiden. Däremot kom denna period att få negativa effekter genom att den inom befrielseörelsens ledning spred illusioner om att man kunde ersätta den väpnade kampen med förhandlingar och genom att den ledde till en mekanisk splittring av den nationella självständighetsrörelsen och de sociala reformerna. Först genom trycket från erfarenheternas spel skulle dessa illusioner övervinnas, och den anti-imperialistiska kampen sammanbindas med kampen för de sociala reformerna, särskilt med kampen för en jordreform. Först därigenom kunde också bönderna mobiliseras, den klass som utgjorde 80% av befolkningen.

Under andra världskriget kunde den vietnamesiska befrielseörelsen skickligt spela på imperialismens inre motsättningar. Under hela 30-talet hade Frankrike visat att dess inre struktur var murken, och genom det tyska angreppet i maj 1940 kollapsade landet fullständigt. Kolonierna blev samtidigt utsatta för angrepp från den japanska fascismen. 1941 hade Japan fått kontroll över Vietnam, som de styrde tillsammans med franska quislingar. Men det var inte bara den japanska och den franska imperialismen som nu existerade i Vietnam – också USA-imperialismen började nosa på landet. Under andra världskriget drev de vietnamesiska ledarna ett skickligt spel för att splittra och spela ut de olika imperialistmakterna mot varandra. Genom deras försvagning i kriget, kunde den nybildade fronten Vietminh (bildad 1941) upprätta kontroll över stora delar av landsbygden och t o m starta ett krig som i lika mån var riktad både mot den japanska och mot den franska imperialismen. Från mars 1945 inleddes en allmän offensiv för att erövra landet. Inom en kort tidsrymd var stora delar av

landsbygden befriade och japanerna drevs ut ur provinserna. När Japan kapitulerade i andra världskriget i augusti 1945, övertog Vietminh kontrollen av hela landet. Den 2 september 1945 utropade Ho Chi Minh den självständiga republiken Vietnam. Därmed kunde historien om Vietnams självständighetskamp ha varit slut – om det inte vore så att andra krafter utanför landet redan bestämt ett annat öde för landet. Kampen hade inte slutat – endast det första av tre blodiga krig hade avslutats. Nya skulle snart börja.

Sammanfattning

Vilka lärdomar kan dras av denna första fas i befrielsekampen. Enligt min uppfattning följande:

- den vietnamesiska befrielseörelsen kunde bli så stark och framgångsrik, därför att landet aldrig riktigt 'pacificerats' och därför att det fanns en lång kampradition som man kunde knyta an till och där gerillakrig varit en viktig beståndsdel.
- landets sociala struktur gjorde att den numeriskt lilla vietnamesiska arbetarklassen måste ställa sig i kampens ledning för att säkra segern. Borgarklassen var för svag och viktiga eller var så uppknutna till imperialismen att borgerliga skikt på sin höjd kunde vara en del av fronten, men inte en ledande klass.
- för att folkets massor skulle kunna mobiliseras var det nödvändigt att kampen förbands med sociala reformer, där särskilt jordfrågan var av central betydelse.
- genom sin unika kampradition, genom den sociala strukturen och genom sitt folkliga fäste, var vietnameserna omöjliga att besegra på slagfältet. Här hade de övertaget. Men de var avsevärt svagare vid förhandlingsbordet, där olika internationella konjunkturen och styrkeförhållanden spelade in och jämnade ut vietnamesernas övertag.

Dessa enheter från den första fasen av kampen bildar ett mönster som återkommer i de senare faserna. De bildar kärnor i en erfarenhet som vietnameserna skulle lära sig igen och igen. Vi får anledning att återkomma till dessa frågor i den fortsatta historiken

Ur *Indokina* nr 1-73:

Vietnams historia Del 2

Detta är den andra artikeln i en serie på fyra avsnitt om Vietnamkrigets historia. Denna får betraktas som ett inlägg i en diskussion som vi för inom SKI och som vi anser som mycket betydelsefull. SKI i dess helhet står därför inte för denna analys och detta gäller även de flesta analyser som publiceras i INDOKINA. Detta speglar för övrigt helt SKI:s karaktär som enhetsorganisation (se även faktarutan på sidan 1).

Den 2 september 1945 utropades Vietnam som självständig stat efter att ha varit en fransk koloni sedan mitten av 1800-talet. (Om utvecklingen till 1945, se förra numret av INDOKINA). Det kunde ha varit slutet på Vietnams kamp för självständighet. Men det blev inte så. Andra makter ville annorlunda. Vietnam blev nu ett offer för en omfattande internationell komplott för att åter dra in landet i imperialismens nåt. Vietnam kunde utropa sin självständighet samma dag som andra världskriget slutade. Man kunde utnyttja imperialismens försvagning. Men när fascismen krossats och de imperialistiska makterna började organisera sig igen, blev frågan om Vietnam åter central. Vid de stormaktsförhandlingar som fördes mellan de "allierade" i kriget (dvs de imperialistiska makterna i USA, England, Frankrike och arbetarstaten Sovjetunionen) kom man överens om att Vietnam temporärt skulle delas längs 16 breddgraden och att den södra delen skulle kontrolleras av brittiska trupper och den norra av kinesiska. Så skedde också.

Fransmännen återerövrar landet

Officiellt var de brittiska och kinesiska trupperna i landet endast för att avvärja de japanska styrkorna. Men deras verkliga uppgift blev en annan: att se till att Frankrike återfick kontrollen över sin koloni. Ockupationstrupperna gick dock tillväga på olika sätt, vilket delvis förklarar den fortsatta kampens geografiska utsträckning. I norr erkände de kinesiska trupperna den vietnamesiska regeringen och nöjde sig med att plundra landets ekonomiska tillgångar (det var nationalistkinesiska trupper som ville ha pengar för att bekämpa kommunisterna i sitt eget land). I norr bevarades sålunda Vietnams självständighet och den vietnamesiska regeringen höll kontrollen över området, trots att den brottades med ekonomiska svårigheter genom utplundringen. I söder gick däremot brittiska trupper in för att störta regeringen och skapa så mycket kaos som möjligt. Redan samma dag britterna marscherade in, startade de provokationer mot den välkomstdemonstration som anordnats. I fortsättningen vägrade truppernas ledare att förhandla med Vietminh, de införde undantagslagar och vägrade att avvärja de japanska trupperna. De 5 000 fransmän som var kvar i landet fick vapen, medan man samtidigt beordrade avvärjning av Vietminhs trupper. Den 23 september hade man kommit såpass långt med att erövra statsapparaten (bl a genom att avskeda alla vietnameser som höll strategiskt viktiga poster), att man kunde genomföra en statskupp i söder. Harold Isaacs, en amerikansk reporter som var i Saigon vid denna tid, berättar:

”Klockan nio på morgonen (den 23 september) vajade trikoloren åter över Saigon. I staden och i det närliggande Cholon – det stora kineskvarteret – började vietnameserna omedelbart organisera motståndet. Gatustrider inleddes. Granater kastades. Och samtidigt som de första striderna inleddes, bjöd generalmajor Douglas Gracey, den brittiske kommendanten, in Vietminhs ledare för direkta förhandlingar med fransmännen. ‘Men varför’, frågade man Graceys främste politiske talesman, ‘varför kunde ni inte talat med Vietminh innan skottlossningen kom igång?’ Därför att man inte kan förhandla när någon håller en pistol mot ens tinning’, svarade den brittiske tjänstemannen. ‘Ni menar att ni endast kan förhandla när ni själva får hålla pistolen mot den andres huvud?’ Han ryckte på axlarna.”

Förhandlingarna ledde inte till någonting – mer förstås än att engelsmännen vann tid och till att de första franska förstärkningarna hann komma. De japanska trupperna som skulle ha avvärjats enligt Potsdam-överenskommelsen – släpptes ur fångelserna och användes nu av engelsmännen för att återerövra landsbygden. Och samtidigt strömmade fransmännen in i landet. Före årets slut fanns det 50 000 franska trupper i söder. Britterna hade gjort sin plikt. De lämnade över.

Nästa steg i fransmännens strategi för att återerövra landet, blev att ta den norra delen. Det blev betydligt svårare. Här kunde man inte undergräva statsapparaten inifrån på samma sätt som i söder. Man hade inga trupper i norr och inget ekonomiskt eller politiskt inflytande längre. Man fick använda en annan strategi: förhandlingar med den vietnamesiska regeringen. Efter flera månaders förhandlingar i Paris nådde man fram till en överenskommelse den 6 mars 1946. I dess första punkt hette det att Frankrike erkände Vietnams regering. Det lät vackert. Men det var bara ord. Det viktigaste i avtalet kom i den andra punkten: fransmännen skulle ha rätt att sända trupper till norr för att ”avlösa” de kinesiska trupperna. Därmed fick de fotfäste även i norr. Nu blev det dags för nästa steg: medan Ho Chi Minh fortfarande var i Paris och förhandlade, utropade fransmännen södra delen som separat stat, ett klart brott mot avtalet som talat om Vietnam som en enhet. Och sedan det slutliga steget: väpnad konfrontation. Den kom i november 1946 när fransmännen besköt Hanoi och dödade 6 000 vietnameser. Därmed inleddes ett nytt krig, ett krig som skulle vara i nio år.

Det vietnamesiska ledarskapets karaktär

Innan vi något analyserar detta krig, kan det dock vara värt att dröja lite vid den vietnamesiska regeringens handlande under dessa franska försök att återerövra landet.

Det vietnamesiska ledarskapet har härdats och smitts genom 30 års strider mot imperialismen. Det har valts ut i blodiga och hårda strider. Genom en hundraårig kampradition har det skolats för sin uppgift. Denna långa strid har givit viktiga erfarenheter och ledningen för Vietnams folk har i allmänhet förstått att utnyttja dessa erfarenheter på ett riktigt sätt. Men det vore illusoriskt att tro att den alltid varit felfri, att den alltid handlat rätt. Perioden mellan september 1945 och november 1946 är en period då det vietnamesiska ledarskapet vacklade och bitvis förde en felaktig politik.

I Vietminh (fronten) var kommunistpartiet den ledande och aktiva delen. De borgerliga grupper som anslutit sig hade ingen social bas för att kunna ta ledningen i kampen. Likväl kom dessa borgerliga grupper att dominera fronten, både ideologiskt och politiskt. I den nationella enighetens namn kunde de hindra att regeringen vidtog tillräckligt radikala åtgärder för att lösa den katastrofala situationen i landet (1945 svalt två miljoner vietnameser ihjäl, dels på grund av misshushållningen under japanernas ockupation, dels genom att Röda floden svämmade över och dränkte åkrarna). Man genomförde endast blygsamma reformer (sänkning av jordräntan, intensiv satsning på utbildning), men inte den behövliga jordreformen. På det politiska planet vägrade man att genomföra den beväpning av folket som kunnat stoppa det franska inträngandet. Tvärtom underlättades detta inträngande genom att Vietminh krossade de marxistiska vänstergrupper utanför kommunistpartiet (trotskister) som krävde en jordreform och en beväpning av folket. Eftersom dessa grupper var starkast just inom arbetarklassen i söder, ökade detta krossande förvirringen bland arbetarna, och fransmännen kunde rida högt på splittringen. Det kommunistiska partiet gick t o m så långt i eftergifter till den nationella borgarklassen att man i oktober 1946 upplöste partiet!

Hur kunde man genomföra dessa steg? Svaret får sökas i den strategi som vägledde partiet vid denna tid. Liksom andra kommunistiska partier var man inriktade på att skapa en "folkdemokrati" som inte skulle vara ett socialistiskt samhälle, utan en slags statskontrollerad kapitalism där man skulle samarbeta med borgerliga grupper. Att man upplöste kommunistpartiet var inte något exceptionellt – så gjorde man även i "folkdemokratierna" i Östeuropa, medan många partier i Västeuropa diskuterade ett samgående med socialdemokratin. Vägran att genomföra reformer och andra äganderätten var en konsekvens av denna politik. Likaså eftergifterna i förhandlingarna. Detta var "folkfrontens" glansperiod. Överallt misslyckades den – den gav borgarklassen möjlighet att reorganisera sig efter kriget och sedan starta en omfattande offensiv mot kommunismen. De vietnamesiska kommunisterna utsattes för mycket starka påtryckningar från både Moskva och från det franska Kommunistpartiet (som hade ett avgörande inflytande i Frankrike och t o m satt i regeringen när kriget mot Vietnam startade) som menade att Vietnam skulle vara kvar i Frankrikes imperialistiska Union. Snart skulle nämligen Frankrike bli socialistiskt och då skulle Vietnam komma med "på sladden" och också bli socialistiskt utan några egna ansträngningar.

Det tog tid innan vietnameserna kom underfund med konsekvenserna i denna ideologi. Landet stod oförberett inför imperialisternas provokationer, och kunde inte hindra den nya ockupationen. Den erfarenheten hade de gemensamt med hela den kommunistiska världsrörelsen. Men vietnameserna kunde dra lärdomen – det kunde inte partierna i Europa. Precis som det kinesiska kommunistpartiet stod de i nära kontakt med folket och befann sig i en sådan situation att man kunde bryta ner det ideologiska hindret. Det skedde successivt under det andra indokinesiska kriget. Under dessa år byggdes Vietnams Arbetarparti åter upp.

Den nya strategin stadfästes vid partiets andra kongress 1951, där man förklarade att man efter befrielsekrigets slut skulle bygga socialismen direkt utan ett föregående stadium av kapitalistisk utveckling. ”Under arbetarklassens ledning, med det arbetande folket som drivkraften, kommer denna revolution inte endast att lösa antiimperialistiska och anti-feodala uppgifter, utan också frambringa en kraftfull utveckling av folkets demokratiska regim; på samma gång sår den socialismens frö och skapar betingelser för att gå fram mot socialismen. *Denna revolution genomför de borgerligt demokratiska uppgifterna och växer över i en socialistisk revolution.*” (kursiverat i originalet)

Även om terminologin inte är helt konsekvent i kongressens dokument, är det ingen tvekan om att denna linje innebar ett klart brott mot den tidigare teorin och praktiken. Detta faktum är värt att stryka under: Vietnams kamp för självständighet mot imperialismen innebar samtidigt också dess kamp mot den etablerade kommunistiska traditionen och för en ny kommunistisk strategi, byggd på teorin om en ständig revolution.

Hur långt denna korrigeringsgång inom partiet, är svårt att avgöra utan mer ingående studier, men utvecklingen i Demokratiska Republiken Vietnam – som efter 1954 genomfört både en demokratisk kollektivisering och förhindrat statsapparatus byråkratisering – visar enligt min uppfattning att det vietnamesiska ledarskapet här kommit längre än både Kina och Kuba.

Den militära strategin och jordreformen

Det andra indokinesiska kriget varade i åtta år. Fransmännen hade räknat med att det skulle vara en lätt affär att slå ned upproret och återta kontrollen. Ytligt sett hade man fog för sin optimism. Frankrike hade en stor militär apparat – vietnameserna hade nästan inga vapen alls. Vietnam var fortfarande kaotiskt efter det första kriget, och dessutom var man isolerade internationellt (Sovjetunionen erkände inte den vietnamesiska regeringen förrän 1950). Men likväl var det vietnameserna som slutligen tog hem segern på slagfältet. Det berodde på flera faktorer: – genom en korrekt militär strategi kunde man mobilisera hela folket. Bristen på moderna vapen kunde kompenseras genom att motståndsceller organiserades över hela landet.

”De som har gevär ska använda sina gevär, de som har svärd ska använda sina svärd, de som inte har något svärd ska använda spadar, hackor eller påkar”. (Ho Chi Minh, 1946).

Man hade inga illusioner om en snabb seger. Tvärtom fastslog man just utnötningskriget som en strategi. Detta krig skulle genomföras i tre faser: strategisk defensiv, aktivt utmattningskrig och slutligen allmän motoffensiv. I dessa faser skulle man använda olika stridande enheter. I den första fasen främst gerillastyrkor, i den andra regionala milis och i den tredje reguljära styrkor som kunde centralisera den stora offensiven. – Lika viktig som den rent militära strategin var dock det andra elementet: vietnameserna insåg att kriget inte bara kunde föras rent militärt. Kampen måste föras på alla fronter för att uppnå en fullständig mobilisering av massorna. Den militära strategin var inte skild från politiken och ekonomin. Motståndskriget var samtidigt en revolution, genomförd efter bestämda klasslinjer (arbetar-bondealliansen). I de områden som man kontrollerade genomförde man sociala reformer. Konkret fick bönderna se skillnaden mellan den nya regimen och det gamla kolonialväldet. Den ena hade bara givit dem förtryck, lidande och död. Den nya regimen gav dem jord att bruka, avskaffade jordräntan och de orättvisa skatterna, byggde skolor för barnen och hälsocentraler för hela befolkningen. För dem var det ingen tvekan om vilken part man skulle stödja.

Likväl genomfördes inte denna ekonomiska politik utan motstånd från en del av det vietnamesiska ledarskapet. Enligt Giap – som var den ledande strategen under kriget – rådde det under de första åren en felaktig syn på sambandet mellan kriget och den sociala revolutionen. Det gjorde att man sköt på jordreformen onödigt länge.

Först i krigets slutskede rättade man till detta misstag och förverkligade parollen ”jorden till dem som brukar den”.

För fransmännens del var kriget inte särskilt lyckosamt. Det långa utnötningskriget skapade en kraftig opinion inom landet mot kolonialkriget, regeringarna föll på löpande band, och när den nationella enigheten upplösts och ersatts med det ”kalla kriget”, gick t.o.m. kommunistpartiet emot kriget.

Den franska militära strategin innefattade två faser: under den första kämpade man främst med egna trupper i landet, och under den andra genomförde man en ”vietnamisering” av kriget genom att upphöja södra Vietnam till ”självständig” stat och skaffa hem den gamla kejsaren Bao Dai från nattklubbar i Hong-Kong. Inga av dessa åtgärder kunde stoppa nederlaget, men ”vietnamiseringen” innebar dock en bättre organisering av de feodala och borgerliga grupper som stödde fransmännen och som tidigare befunnit sig i social och ekonomisk upplösning.

Frankrike skulle aldrig lyckats hålla ut så länge, om man inte fått en mäktig allierad: USA. Redan i slutet av 40-talet trädde USA in som finansör av kriget. 1954 hade USA gett över en miljard dollar till krigföringen, vilket motsvarade 80% av de franska krigskostnaderna. Vid denna tid planerade USA också att direkt ingripa med egna trupper och t.o.m. med kärnvapen för att stoppa en vietnamesisk seger.

Denna intervention hann dock aldrig bli av. I maj 1954 föll Dien Bien Phu i vietnamesernas händer efter 75 dagars belägring. Det var den definitiva dödsstöten åt den franska imperialismen i Indokina.

Därmed kunde kriget ha varit slut och Indokina ha blivit fritt och självständigt. Så blev det dock inte. Liksom efter augustirevolutionen 1945, började nu ett intensivt diplomatiskt spel för att hindra den vietnamesiska segern. Återigen inträffade samma sak som nio år tidigare: man tvingades vid förhandlingsbordet göra avkall på de segrar man rillvunnit sig på slagfältet. Det rådde andra styrkeförhållanden i Genève än i Dien Bien Phu.

Genom avtalet i Genève tvingades vietnameserna att ge upp en stor del av det område man befriat. Landet delades vid 17:e breddgraden. Inom två år skulle man hålla folkomröstning för att ena landet igen. Det löftet var endast en manöver för att ge imperialisterna andrum för en ny invasion. I nästa avsnitt ska vi se hur detta skedde.

Ur *Indokina* nr 2/3-73:

Vietnams historia Del 3

Detta är den tredje artikeln i en serie på fyra avsnitt om Vietnamkrigets historia. Denna får betraktas som ett inlägg i en diskussion som vi för inom SKI och som vi anser som mycket betydelsefull. SKI i dess helhet står därför inte för denna analys och detta gäller även de flesta andra analyser som publiceras i INDOKINA Detta speglar för övrigt helt SKI:s karaktär som enhetsorganisation (se även faktarutan på första sidan).

1954 slöts Genève-avtalet om Indokinas framtid. Efter nio år av blodiga strider hade det vietnamesiska folket i grunden besegrat de franska imperialisterna och deras lakejer. Men Vietnams överlägsna styrka på det militära och politiska fältet återspeglades inte i avtalet. Genom internationella påtryckningar tvingade man fram en kompromiss: landet skulle provisoriskt delas vid 17. breddgraden. Norr därom skulle befrielsearmén och regeringen från 1945 ha makten, söder därom skulle den franska marionettregeringen styra tills vidare. Inom två år skulle man hålla en allmän folkomröstning för att utse en gemensam regering och därefter skulle landet enas igen. Genom denna kompromiss lades grunden till ett nytt

Indokinakrig. Imperialismen var slagen, men inte utdriven. Intrigerna började omedelbart för att skaffa nya imperialistiska fotfästen i området.

Men det skedde en rollväxling. Den franska imperialismen var urholkad och kraftlös. Den hade sett sina bästa dagar. Den kunde inte återkomma. I stället var det en ny girig imperialistisk makt som på allvar trädde in på scenen, en makt som tidigare diskret hållit sig i bakgrunden men invecklats i kriget genom att bekosta en allt större del av de franska krigsansträngningarna. Det var USA som nu började skaffa sig kontroll över södra Vietnam. De närmaste aren ägnades åt ett intensivt och väl planerat infiltreringsarbete. Alla ursäkter om att USA blev insyltat i Vietnam genom en serie ”olyckliga omständigheter” håller inte streck när man undersöker dokumenten. Det kan vara av intresse att här närmare dröja vid hur USA kom in i landet – det finns klara paralleller bakåt till fransmännens återkomst 1945 (se föregående nummer av INDOKINA) och vi kan också få hållpunkter för den strategi som ledningen i Vita Huset och Pentagon nu utarbetar utifrån det nya avtalet att bita sig fast i Vietnam.

Pentagon-dokumentet avslöjar USAs strategi

Idag finns det en rik dokumentation över hur infiltrationen gick till. För några år sedan skulle historikern ha tvingats dra indirekta slutsatser, formulera hypoteser och spekulera över sannolika strategier (så som vi måste göra för att förstå dagens politiska händelser). Men nu finns dokumenten på bordet. För två år sedan publicerade New York Times delar av ”Pentagonpapperen”, som dels bestod av en utförlig historik över USAs engagemang i Vietnam som skrivits av några av USAs bästa historiker och dels av dokument som belyste denna historik. Det var topphemliga papper som enbart användes för internt bruk inom de högsta kretsarna i Pentagon. När skandalen var ett faktum tvingade några liberala kongressmän igenom en fullständig publicering av hela dokumentinsamlingen. Dessa dokument är en mycket intressant läsning för att man ska förstå hur USA-imperialismen konkret arbetar för att få kontroll över ett land.

Utgångspunkten för USA-imperialismens strategi var att Viet Minh visserligen gjort eftergifter i Genève, men inte tillräckliga eftergifter för att man skulle kunna vara nöjd med läget. Det fanns ingen garanti för att läget skulle stabiliseras av sig självt. De stipulerade valen var en stor fara för att marionettregeringen skulle sopas bort. Den amerikanske delegaten i Genève fick order att inte skriva under avtalet. I de högsta kretsarna i Washington talade man t.o.m. om avtalet som en ”katastrof”. Vid ett brådskande sammanträde i Washington i augusti 1954 fastställde man ett konkret program för att USA skulle överta fransmännens roll i landet. USA skulle nu inte längre ge sin ”hjälp” genom ombud, utan definitivt manövrera ut fransmännen och börja agera mer aktivt. Militärt skulle man nu öka hjälpen kraftigt, likaså skulle den ekonomiska ”hjälpen” intensifieras. Detta skulle slutligen kombineras med en politisk omorganisering av regeringen i södra Vietnam, samtidigt som man skulle inrikta sig på att på lång sikt störta regeringen i norr och om möjligt återvinna hela landet.

Psykologisk krigföring

Order gick ut om de nya direktiven. De imperialistiska baserna i Asien aktiverades. En av de första uppgifterna i denna nya strategi var att inleda en intensiv ”psykologisk krigföring” i Vietnam. Bland dokumenten från Pentagon finns en mycket intressant rapport från en av USAs agenttrupper, SMM/Saigon Military Mission/, som beskriver sin verksamhet i Vietnam under 1954 och 1955. Denna rapport ger en utomordentlig inblick i hur USA bedrev den psykologiska krigföringen, vilken syftade till att stärka marionettregeringen, förvirra folket och försvaga Viet Minh. Vilka medel använde man i detta värv? Ur rapporten kan man få fram följande huvudsakliga verksamhetsområden:

– falsk ryknesspridning. CIA-rapporten ger ett exempel på hur man arbetade (och hur det kunde gå när man arbetade i ett land där befolkningen var politiskt medveten och fientlig mot imperialismen): ”Den första rykteskampanjen var en försiktigt läckt historia om att kommunistkinesiska regementen i Tonkin vidtagit repressalier mot en Viet Minh-by, där kineserna våldtagit flickorna. (Detta) återuppväckte minnen av nationalistkinesiska truppers beteende före 1945 och bekräftade vietnamesernas fruktan för kinesisk ockupation under Viet Minhs styre. Historien skulle läckas av soldater tillhörande den vietnamesiska armens psyk-krigavdelning i Hanoi. Soldaterna erhöll sina instruktioner under tystnad, kläddes i civila kläder, gav sig iväg på uppdragen och återvände aldrig. De hade deserterat till Viet Minh.” Man spred också ut ett rykte bland fångarna i söder att de vid den förestående fångutväxlingen skulle skeppas till Kina som slavarbetare. Inte heller denna rykteskampanj lyckades.

– spridande av falska flygblad. Så konstruerade CIA-gruppen bl.a. flygblad som falskeligen undertecknades med Viet Minhs namn och som hotade med repressalier mot civilbefolkningen. ”Dagen efter spridandet av dessa flygblad tredubblades antalet registreringar av flyktingar. Två dagar senare var den vietnamesiska valutan värd hälften av värdet före flygbladen”, konstaterar man förtjust i rapporten, där man också berättar att förfalskningen var så skickligt gjord att t.o.m. lokala Viet Minh-kadrer trodde på dem.

– utnyttjande av folklig vidskepelse. ”Bemärkta vietnamesiska astrologer anställdes för att skriva förutsägelser om kommande katastrofer för vissa ledare inom Viet Minh och om Viet Minhs verksamhet. Och att förutsäga enhet i söder. Detta arbete utfördes under ledning av löjtnant Philipps och baserades på vår teori om hur man kan utnyttja astrologin för psykologisk krigföring i Sydostasien. Exemplar flögs till Haiphong och smugglades sedan in i Viet Minhs områden.”

– sabotage. ”Mot slutet av månaden /sept.1954/ blev det känt att det största tryckeriet i norr ämnade stanna i Hanoi och arbeta med Viet Minh. SMM gjorde ett försök att förstöra de moderna pressarna, men Viet Minhs säkerhetsagenter var redan på plats i tryckeriet och omintetgjorde försöken.” Rapporten berättar också om mera lyckosamma sabotage: ”Den norra gruppen hade tillbringat de sista dagarna i Hanoi med att förorena bussbolagets oljeförråd, så att motorerna gradvis skulle bryta samman. De hade vidtagit de första åtgärderna för fördröjt sabotage mot järnvägarna (vilket krävde samarbete med en speciell CIA-grupp i Japan som utförde sin del briljant), och gjort detaljerade anteckningar över potentiella mål för framtida paramilitära operationer. (USAs inställning till Genève-avtalet förhindrade dock SMM att utföra de sabotagehandlingar de förordade mot kraftverk, reningsverk, och pumpstationer för vattenförsörjning, hamnar och broar).

– insmuggling av agenter i norr. Agenter utbildades och sändes sedan norrut. ”Infiltrationen utfördes i försiktiga steg under en 30-dagarsperiod, en framgångsrik operation. Medlemmarna i gruppen blev normala medborgare, som utförde sina all dagliga göromål, på ytan.” Dessa agenter försågs med radioapparater, vapen och sprängämnen.

Allt detta var olika försök att undergräva moralen hos befolkningen, försök som dock till stor del misslyckades genom befolkningens politiska medvetenhet och vaksamhet. En annan viktig del av CIA-gruppens verksamhet var att försöka höja moralen och kampandan hos marionetterna i söder, vilket var en nästan lika hopplös uppgift. CIA-rapporten berättar hur man bokstavigt talat fick ta den härskande klassen i kragen för att den inte skulle rymma fältet: ”En grupp av godsägare och militärer i söder, som talade om att emigrera till Madagaskar, övertalades av SMM att stanna på sina gårdar.” Utöver dessa övertalningsförsök, utarbetade CIA-gruppen också en plan för landets pacifiering, en plan som inbegrep hade en upprustning av armén och sociala ”reformer” för att ändra samhällets uppbyggnad.

USA saboterar Genève-avtalet

Därmed är vi inne på den större ram inom vilken denna CIA-grupp och andra liknande grupper arbetade. USAs långsiktiga målsättning var att hindra Vietnam från att gå förlorat från imperialismen. Man hade all anledning att frukta att de stipulerade valen 1956 skulle gå till Viet Minhs favör (de amerikanska uppskattningarna var att 80% av befolkningen skulle stödja Viet Minh), och därför gällde det att hindra dessa val att komma till stånd. Det var en kapplöpning med tiden, men USA vann den. Man kan säga att de i detta hade god hjälp av avtalets vaga karaktär. Den paragraf som talade om framtida val var bara en symbolisk del av avtalet. Man hade inte ens brytt sig om att inrätta någon myndighet som skulle kunna iscensätta valet. Desto lättare var det för USA att sabotera förberedelserna för dem.

Men också de andra delarna av avtalet var lika vaga. Omedelbart efter 1954 påbörjade USA en intensiv återuppbyggnad av den sydvietnamesiska armén. Här bröt man mot alla delar av avtalet. I detta hade stadgats att ingen av de vietnamesiska regeringarna fick ingå en allians med främmande makt, upprätta militära baser på sitt territorium eller ta emot utländsk militär hjälp. Dessa bräckliga paragrafer hindrade inte USA, som inom några få år hade byggt upp en jättearmé i Saigon. Denna armé, som också förstärktes av en stor poliskår, blev ryggraden i marionettregeringen. 80% av USAs ”hjälp” gick till upprustningen av säkerhetsstyrkorna resten till skapandet av en infrastruktur för denna armé (byggandet av vägar etc.).

Redan från början stod det klart att marionettregeringen endast skulle kunna hålla sig kvar vid makten med terror. Dess sociala stöd var för litet för att tillrita en demokratisk regim. Den stöddes endast av ett litet skikt av rövare, opiesmugglare, bordellägare, religiösa sekter, godsägare och anställda inom statsapparaten. Det fanns inga breda skikt inom landet som ville ge regeringen sitt stöd. Regeringen kunde inte heller stabilisera läget. Ekonomiskt sett innebar inte heller den amerikanska hjälpen någon fördel. Snarare tvärtom: den ökade inflationen i landet och skapade en serie improduktiva sektorer i näringslivet. Sydvietnam, som tidigare varit en av världens största exportörer av ris, fick t.o.m. börja importera ris för att föda befolkningen!

Den terror regeringen släppte lös ledde till att det redan 1959 fanns 100.000 politiska fångar i landet. De som drabbades av terrorn var dels arbetarna och de intellektuella i städerna, dels bönderna på landsbygden. Det var inom den sist nämnda sektorn som regeringens politik först fick sociala verkningar. Under kriget mot fransmännen hade Viet Minh genomfört jordreformer i de områden man befriat. Här hade godsägarnas jord exproprierats (beslagtogs) och överförts till bönderna. När Genève-avtalet trädde i kraft, kontrollerade Viet Minh fortfarande 60-90% av byarna i södra Vietnam (enligt franska beräkningar). Dessa områden ockuperades nu av marionettregeringens styrkor.

Därpå började omorganiseringen av makten i byarna. Regeringen genomförde sin ”jordreform”. Det var en förändring tillbaka till de gamla tiderna. Jordägarna fick tillbaka sin jord eller tvingades till sig ”ersättning” för exproprierad egendom. Den förhatliga jordrätten trädde åter i kraft. Jorden togs ifrån bönderna. Enligt Vietnam-kännaren Bernard Fall ägde 2% av befolkningen 1958 45% av jorden. Den feodala strukturen inom jordbruket hade återupprättats. Samtidigt slog man sönder byns politiska uppbyggnad. Byråden krossades och ersattes av administratörer från Saigon, som inte kontrollerades av befolkningen själv. Revolutionens vinster hade omintetgjorts.

Kampen påbörjas

Denna återerövring av produktionsmedlen och den politiska makten väckte naturligtvis motstånd hos bönderna. Men detta motstånd tog sig under de första åren endast passiva former. Marionettregeringen lyckades ockupera de befriade områdena i söder utan att möta

väpnat motstånd. De tog tillbaka jorden och planterade agenter i byarna, vilka sedan handplockade alla missnöjda element. Fängelserna fylldes av protesterande bönder. Samma fenomen inträffade i städerna, där marionettregeringen snart fann sig fullständigt isolerad från arbetarklassen och småbourgeoisin.

Under många år spred USA en propagandamyt om att ”kommunisterna” systematiskt underminerade södra Vietnam genom infiltration, sabotage och uppror för att hindra ett annars lyckosamt demokratiskt experiment. Det amerikanska engagemanget var ett försök att stoppa denna underminering. Ingenting kan emellertid vara mer fjärran från sanningen än detta. Pentagons egna dokument lämnar en samstämmig bild. Det var USA som redan från början gick in för att sabotera Genève-avtalet. Snarare kan man kritisera de vietnamesiska kamraterna för att de tog till vapen för sent – de hade alltför länge illusioner om att Genève-avtalet skulle hållas av motparten. Befrielseörelsen fick en försening på flera år. Marionettregeringen lyckades nästan radera ut den politiska kadern på landsbygden i Vietnam innan man vaknade till motstånd. Viet Minh gav sina anhängare order att inte göra motstånd i söder – man skulle avvakta tidens gäng. Det var en allvarlig felberäkning.

När upproret väl startade, var det inte planlagt eller samordnat. Tvärtom var det spontant och illa förberett. Enstaka Viet Minh-medlemmar och politiskt medvetna bönder gjorde motstånd när marionettregeringens soldater närmade sig deras by. De tog till vapen, flydde in i skogarna och upp i bergen och bildade guerilla-enheter. Tveksamt tog dessa enheter kontakt med varandra och bildade större enheter. Man började angripa militära baser för att erövra vapen. Först 1959 hade man nått så långt att man kunde säga att striderna fördes i större skala. Året därefter, i december 1960, kunde man samordna motståndsaktiviteten över hela landet och bilda en nationell organisation, Nationella Befrielsefronten. FNL hade skapats. Kampen kunde nu fortsätta i mer organiserade former.

K.Å.A.